

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НОВОВОЛИНСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор НННІ
Чорний Р. С.
« ____ » _____ * 2021р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор
Шинкарик М. І. _____
« ____ » _____ 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»
Ступінь вищої освіти — перший / бакалаврський
Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітньо-професійна програма: «Фінанси»

Кафедра фундаментальних та спеціальних дисциплін

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практич. (год.)	ІРС (год)	Тренінг (год)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Екз. (сем.)
Денна	III	5	28	28	3	4	91	150	6

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», затвердженої Вченою радою ТНЕУ (протокол № 10 від 26 червня 2019 р.).

Робочу програму склала канд.екон.наук, доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін, Римар Ольга Григорівна.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін, протокол №1 від 31 серпня 2021 року.

В.о. завідувача кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін,
к.е.н., доцент кафедри _____ Кравчук Н.О.

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа та страхування», протокол № ____ від _____ р.

Керівник групи
Забезпечення спеціальності _____ д.е.н., проф. Кириленко О.П.

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

1. Опис дисципліни «Фінансовий менеджмент»

Дисципліна «Фінансовий менеджмент»	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти, освітньо-професійна програма	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 5	Галузь знань – 07 «Управління та адміністрування»	Статус дисципліни – нормативна дисципліна циклу професійної підготовки Мова навчання- українська
Кількість залікових модулів <i>Денна – 4</i>	Спеціальність – 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Освітньо-професійна програма «Фінанси»	Рік підготовки: 2020/2021 <i>Денна – 1</i> Семестр: <i>Денна – 1</i>
Кількість змістових модулів – 3	Рівень вищої освіти – перший/ бакалаврський	Лекції: <i>Денна – 28 год</i> Практичні заняття: <i>Денна – 28 год</i>
Загальна кількість годин – 150		Самостійна робота: <i>Денна – 91 год</i> Тренінг: <i>Денна – 4 год</i> Індивідуальна робота: <i>Денна – 3 год</i>
Тижневих годин: <i>денна форма – 9 год</i> <i>з них аудиторних – 4 год</i>		Вид підсумкового контролю – <i>екзамен</i>

2. Мета та завдання дисципліни «Фінансовий менеджмент»

2.1. Мета вивчення дисципліни.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» є формування системи знань з теорії і практики управління фінансами підприємств, формування стратегії і тактики фінансового забезпечення суб'єктів господарювання, набуття навичок управління фінансовими аспектами операційної та інвестиційної діяльності, формування належних практичних умінь.

2.2. Завдання вивчення дисципліни:

- ознайомити студентів із сутністю та теоретичними основами фінансового менеджменту;
- навчити студентів правильно застосовувати методичний інструментарій управління фінансами підприємств;
- виробити навички управління вхідними та вихідними грошовими потоками на підприємстві;
- сформуванню вміння застосовувати системний підхід до управління прибутком, інвестиціями, активами;
- обґрунтувати необхідність і засвоїти методику визначення вартості капіталу, оптимізації його структури;
- засвоїти методи аналізу фінансової звітності; визначення фінансового стану підприємства, його потреб у фінансах та використовувати основні прийоми проведення фінансового аналізу, внутрішньофірмового фінансового планування та прогнозування;
- навчити студентів правильно оцінювати фінансові ризики та застосовувати інструменти антикризового управління підприємством.

Завдання лекційних занять.

Мета проведення лекцій полягає у тому, щоб ознайомити студентів із методологічними та методичними основами фінансового менеджменту, світовим досвідом та сучасним станом професійної діяльності в сфері управління фінансами вітчизняних підприємств.

Завдання проведення лекцій полягають у такому:

- викладенні студентам у відповідності з програмою та робочим планом основних питань методології та методики управління фінансами з фокусуванням головної уваги на необхідності і можливості використання фінансового менеджменту у практичній фаховій діяльності;
- формуванні у студентів цілісної системи теоретичних знань з дисципліни «Фінансовий менеджмент».

Завдання практичних занять.

Завдання проведення практичних занять полягають у такому:

- використанні інформаційно-аналітичної бази в процесі управління фінансами підприємств;
- застосуванні основних прийомів проведення фінансового аналізу, внутрішньофірмового фінансового планування та прогнозування;
- застосуванні методів управління активами, інвестиційним портфелем, капіталом, формуванням і використанням прибутку, фінансовими ризиками; отриманні навиків виконання необхідних фінансових розрахунків із застосуванням комп'ютерної техніки для аналізу, оцінки й управління фінансово-господарською діяльністю підприємства.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

- здатність проводити дослідження та генерувати нові ідеї у сфері фінансового менеджменту суб'єктів господарювання;
- здатність проявляти лідерські навички у процесі управління фінансовою сферою підприємства;
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), притаманних фінансовим менеджерам;
- здатність вести переговори та розв'язувати конфлікти, пов'язані з управлінням фінансами підприємств;
- здатність до мотивації та досягнення спільної мети фінансового менеджменту суб'єкта господарювання;
- здатність приймати обґрунтовані управлінські фінансові рішення;
- здатність працювати автономно у службах (відділах, підрозділах), які здійснюють фінансовий менеджмент на підприємствах;
- здатність розробляти проекти у сфері фінансової діяльності суб'єктів господарювання та управляти ними;
- здатність демонструвати поглиблені знання у сфері фінансового менеджменту підприємства.

2.4. Передумови вивчення дисципліни.

Дисципліна «Фінансовий менеджмент» органічно пов'язана з іншими дисциплінами бакалаврського і магістерського рівнів підготовки фахівців. Тому її вивчення базуються на знаннях, набутих при вивченні таких дисциплін як «Вища математика», «Теорія ймовірності та математична статистика», «Економіка підприємства», «Мікроекономіка», «Економічний аналіз», «Економіко-математичні моделі в економіці», «Менеджмент», «Маркетинг», «Фінанси», «Фінанси підприємств», «Гроші та кредит», «Оподаткування суб'єктів підприємництва», «Бухгалтерський облік» та ін.

Оволодіння основами фінансового менеджменту має важливе значення для забезпечення успішної фінансової діяльності підприємств, оскільки для їх ефективного функціонування потрібно управляти фінансовим станом

підприємства, його платоспроможністю, фінансовою стійкістю, прибутковістю, підвищувати рівень конкурентоспроможності, обирати найбільш раціональні напрямки інвестицій. Аналіз операцій, конкурентного середовища і макроекономічної динаміки дає розуміння того, де і як створюється або втрачається вартість. Перевагу ж у відношенні конкурентів дає тільки якість фінансового менеджменту, основу якого складають управлінські технології і навички, які постійно удосконалюються, накопичуються і дають змогу утримувати та нарощувати конкурентну перевагу суб'єкта господарювання.

2.5. Результати навчання:

- проводити дослідження, генерувати нові ідеї, здійснювати інноваційну діяльність у сфері фінансового менеджменту суб'єктів господарювання; здійснювати самостійне дослідження у вказаній сфері та презентувати його результати з вмінням виокремлювати особистий внесок;
- демонструвати навички самостійного прийняття фінансових рішень, бути лідером, нести відповідальність за стратегічний розвиток команди у процесі управління фінансовою сферою підприємства;
- позитивно сприймати необхідність діяти на основі професійних етичних міркувань (мотивів), притаманних фінансовим менеджерам;
- використовувати навички ведення переговорів та розв'язання конфліктів в професійній діяльності та при проведенні досліджень, пов'язаних з управлінням фінансами підприємств;
- проявляти вміння працювати в команді, мотивувати та управляти роботою інших для досягнення спільної мети фінансового менеджменту суб'єкта господарювання;
- оцінювати сучасний стан фінансів підприємства і приймати обґрунтовані управлінські фінансові рішення;
- демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, оцінювати результати автономної роботи у службах (відділах, підрозділах), які здійснюють фінансовий менеджмент на підприємствах, і нести відповідальність за особистий професійний розвиток;
- розробляти проекти у сфері фінансової діяльності суб'єктів господарювання і управляти ними;
- застосовувати поглиблені знання в сфері фінансового менеджменту підприємства для прийняття управлінських фінансових рішень.

3. Програма навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент»

Змістовий модуль 1. Методологія фінансового менеджменту

Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту.

Сутність фінансового менеджменту. Умови, необхідні для функціонування фінансового менеджменту.

Фінансовий менеджмент як елемент системи управління підприємством. Необхідність і умови ефективності управління фінансами підприємства. Принципи фінансового менеджменту. Мета фінансового менеджменту. Основні завдання фінансового менеджменту. Забезпечення максимізації прибутку і ринкової вартості підприємства в реалізації кінцевих інтересів його власників.

Функції та механізм фінансового менеджменту.

Стратегія і тактика фінансового менеджменту. Врахування інфляційних процесів у тактиці фінансового менеджменту.

Еволюція розвитку концепцій та етапи становлення фінансового менеджменту.

Література: [1–8; 10–15; 19; 27–34; 36–39].

Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту.

Методологічні основи побудови системи забезпечення фінансового менеджменту.

Правове забезпечення фінансового менеджменту.

Організаційне забезпечення фінансового менеджменту.

Інформаційне забезпечення фінансового менеджменту. Вимоги до інформаційного забезпечення фінансового менеджменту. Зовнішні джерела інформації. Показники, що характеризують макроекономічний розвиток країни і розвиток галузі, в якій працює підприємство. Показники, що характеризують кон'юнктуру фінансового і грошового ринку. Показники, що характеризують діяльність конкурентів і контрагентів. Внутрішні джерела інформації.

Показники фінансового обліку. Показники управлінського обліку.

Фінансовий аналіз діяльності підприємства.

Організація внутрішнього фінансового контролю на підприємстві.

Література: [1–8; 10–14; 18–19; 27–34; 36–39].

Тема 3. Управління грошовими потоками.

Економічна сутність грошових потоків та їхня роль у функціонуванні суб'єктів господарювання.

Характеристика грошових потоків підприємства за класифікаційними ознаками.

Етапи управління грошовими потоками підприємства. Принципи управління грошовими потоками. Методи оптимізації грошових потоків підприємства.

Управління грошовими потоками від операційної діяльності.

Управління грошовими потоками від інвестиційної та фінансової діяльності. Зміст та складання звіту про рух грошових коштів.

Управління грошовими потоками за допомогою платіжного календаря.

Література: [1; 6–8; 10–16; 18–19; 27–34; 36–39].

Тема 4. Визначення вартості грошей у часі.

Об'єктивна необхідність визначення вартості грошей у часі.

Класифікація видів відсоткової ставки. Відсоткові ставки і методи їх нарахування.

Нарощування і дисконтування грошових потоків за простими відсотковими ставками та простими обліковими ставками. Номінальна та ефективна ставки. Принцип еквівалентності відсоткових ставок.

Компаундування та дисконтування грошових потоків за складними відсотковими ставками.

Визначення майбутньої та теперішньої вартості рентних платежів (ануїтетів).

Обчислення інфляційного знецінювання грошей у прийнятті фінансових рішень.

Розрахунок довгострокової фінансової ренти.

Література: [1; 6–8; 10–15; 18–19; 27–34; 37].

Тема 5. Управління прибутком.

Сутність і види прибутку підприємства.

Зміст і завдання управління прибутком підприємства. Функції управління прибутком.

Формування прибутку від операційної діяльності. Управління формуванням доходів підприємства. Управління витратами підприємства.

Планування операційного прибутку.

Роль операційного аналізу в управлінні прибутком.

Формування та розподіл чистого прибутку.

Управління розподілом та використанням чистого прибутку. Аналіз використання прибутку. Створення резервного фонду. Політика розвитку підприємства за використання прибутку.

Дивідендна політика.

Література: [1–2; 5–6; 8–16; 18–19; 27–34; 36–39].

Змістовий модуль 2. Управління активами і пасивами підприємства

Тема 6. Управління активами.

Активи як об'єкт фінансового менеджменту. Принципи формування активів підприємства.

Визначення потреби в активах підприємства. Завдання управління активами підприємства.

Політика управління оборотними активами.

Визначення принципів підходів до формування оборотних активів підприємства.

Фінансове управління товарно-матеріальними запасами.

Управління грошовими коштами. Оптимізація залишку грошових коштів підприємства.

Управління дебіторською заборгованістю. Визначення оптимальної структури дебіторської заборгованості. Методи рефінансування дебіторської заборгованості.

Стратегії фінансування оборотних активів.

Особливості управління необоротними активами. Управління основними засобами, нематеріальними активами.

Література: [1; 5–7; 10–15; 27–34; 42; 49].

Тема 7. Вартість і оптимізація структури капіталу.

Сутність капіталу підприємства. Класифікація капіталу. Визначення загальної потреби в капіталі. Фактори, що впливають на обсяг капіталу.

Принципи формування капіталу.

Особливості формування власного капіталу.

Особливості формування позичкового капіталу.

Вартість капіталу і принципи її оцінки. Вартість боргу. Вартість акціонерного капіталу. Вартість капіталу, залученого за рахунок нерозподілених прибутків. Застосування моделі оцінки капітальних активів для визначення вартості капіталу.

Визначення середньозваженої та граничної вартості капіталу. Взаємодія фінансового та операційного важелів.

Управління структурою капіталу.

Література: [1; 3–7; 10–16; 18–19; 27–34; 36–39; 43; 46; 49].

Тема 8. Управління інвестиціями підприємства.

Економічна сутність інвестицій та їхня класифікація.

Інвестиційна політика та її вплив на економічне зростання.

Управління реальними інвестиціями. Форми реальних інвестицій і особливості управління ними. Види інвестиційних проектів і вимоги до їх розробки.

Принципи і методи оцінки ефективності реальних інвестиційних проектів. Чиста теперішня вартість. Внутрішня норма прибутковості. Строк окупності інвестицій. Облікова норма прибутковості. Індекс прибутковості. Аналіз чутливості проекту. Інтегральний ефект інвестиційного проекту. Метод Монте Карло.

Управління реалізацією реальних інвестиційних проектів. Контролінг реалізації окремих інвестиційних проектів.

Особливості управління інноваційними інвестиціями підприємства.
Оцінювання ефективності фінансових інструментів інвестування.
Формування інвестиційного портфеля підприємства. Диверсифікація інвестиційного портфеля.

Ризикові інвестиції (венчурний капітал).

Література: [1; 5–7; 9–17; 19; 25; 27–34; 41–42; 44; 46–47].

Тема 9. Управління фінансовими ризиками.

Фінансовий ризик як об'єкт управління.

Система ризик-менеджменту підприємства.

Технологія управління фінансовими ризиками.

Методи оцінювання фінансових ризиків. Якісний і кількісний аналіз фінансових ризиків. Економіко-статистичні методи оцінки рівня фінансового ризику. Експертні методи оцінки рівня фінансового ризику. Аналогові методи оцінки. Премія за ризик і порядок її визначення.

Методи управління фінансовими ризиками.

Внутрішні механізми нейтралізації фінансових ризиків. Страхування фінансових ризиків. Використання механізмів диверсифікації. Література: [1; 5–7; 9–14; 18–20; 26–34; 36–39].

Змістовий модуль 3. Фінансовий аналіз та планування на підприємстві

Тема 10. Аналіз фінансових звітів підприємства.

Мета і завдання аналізу фінансових звітів.

Структура, призначення та аналітичні можливості фінансової звітності.

Основні системи фінансового аналізу. Горизонтальний (або трендовий) фінансовий аналіз. Вертикальний (або структурний) фінансовий аналіз. Порівняльний фінансовий аналіз.

Аналіз фінансових коефіцієнтів (R – аналіз). Аналіз показників ліквідності і платоспроможності підприємства. Показники фінансової стійкості і стабільності підприємства та їх оцінка. Показники ринкової ділової активності підприємства. Комплексний аналіз фінансового стану підприємства. Література: [1; 5–7; 9–16; 19; 22; 27–34; 36–39; 45].

Тема 11. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування.

Фінансове прогнозування і планування на підприємстві: зміст і завдання.

Перспективне фінансове планування.

Поточне фінансове планування. План фінансових результатів. Плановий баланс. Баланс доходів і видатків. План грошових потоків.

Оперативне фінансове панування. Платіжний календар. Бюджетування в системі оперативного фінансового планування. Операційний та фінансовий бюджет. Формування прогностного балансу підприємства.

Література: [1–8; 10–15; 18–19; 22; 27–35; 40; 43; 45; 48].

Тема 12. Антикризове фінансове управління підприємством.

Сутність антикризового управління підприємством.

Банкрутство підприємства: причини виникнення. Види і процедура банкрутства.

Методи діагностики банкрутства: зарубіжний досвід. Методичні підходи до прогнозування банкрутства підприємства: вітчизняний досвід.

Фінансова санація як складова антикризового управління. Досудова санація. Санація за рішенням арбітражного суду. Менеджмент санації підприємства, його функції та завдання. Методи фінансування санації підприємства. Управління внутрішніми джерелами фінансування та залучення зовнішніх фінансових джерел.

Реструктуризація в системі антикризового фінансового управління підприємства. Організаційно-фінансове забезпечення реструктуризації підприємства.

Оцінювання ефективності антикризового фінансового управління.

Література: [1; 5–7; 9–14; 20; 23; 26–34; 36–40].

**4. Структура залікового кредиту з дисципліни
«Фінансовий менеджмент»**

(денна форма навчання)

№ з\п	Назва теми	Кількість годин				
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. Методологія фінансового менеджменту						
1.	Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту	2	2	5	-	Вибір. опит.; тест.
2.	Система забезпечення фінансового менеджменту	2	2	5	-	Вибір. опит.; тест.
3.	Управління грошовими потоками	2	2	9	-	Вибір. опит.; тест.; розв. задач
4.	Визначення вартості грошей у часі	2	2	9	-	Вибір. опит.; тест.; розв. задач
5.	Управління прибутком	2	2	9	-	Вибір. опит.; тест.; розв. задач
Змістовий модуль 2. Управління активами і пасивами підприємства						
6.	Управління активами	4	4	9	-	Вибір. опит.; тест.; розв. с задач

7.	Вартість і оптимізація структури капіталу	4	4	9	-	Вибір. опит.; тест.; розв. задач
8.	Управління інвестиціями	2	2	9	-	Вибір. опит.; тест.; розв. ситуац. задач
9.	Управління фінансовими ризиками	2	2	9	-	Підсум. модул. тест.
Змістовий модуль 3. Фінансовий аналіз та планування на підприємстві						
10.	Аналіз фінансових звітів	2	2	6	5	Вибір. опит.; тест.; розв. ситуац. задач
11.	Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування	2	2	6	-	Вибір. опит.; тест.; розв. задач
12.	Антикризове фінансове управління підприємством	2	2	6	-	Ректорська контрольна робота
	Тренінг					4
	Всього	28	28	91	5	

5. Тематика практичних занять

Практичне заняття №1

Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту (2 год)

Мета: розглянути теоретичні та методологічні основи системи фінансового менеджменту.

Питання для обговорення:

1. Розкрити сутність фінансового менеджменту.
2. Висвітлити мету, завдання і функції фінансового менеджменту.
3. Охарактеризувати фінансовий механізм і його структура.
4. Обґрунтувати стратегію і тактику фінансового менеджменту.

5. Розглянути організаційну структуру фінансового управління великою акціонерною компанією.

6. Розмежувати окремі функціонально-організаційні елементи служби фінансового менеджменту.

7. Висвітлити функціональні обов'язки фінансового менеджера.

8. Розкрити методи і моделі фінансового аналізу.

9. Відобразити інструменти та етапи формування фінансового контролінгу на підприємстві.

Література: [1–8; 10–15; 18–19].

Практичне заняття №2

Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту (2 год)

Мета: розглянути теоретичні та практичні основи системи забезпечення фінансового менеджменту на підприємстві.

Питання для обговорення:

1. Розглянути фінансову звітність у системі інформаційного забезпечення фінансового менеджменту.
2. Розкрити основні принципи і послідовність аналізу фінансового стану комерційної діяльності.
3. Обґрунтувати систему показників оцінки фінансового стану у сучасних тенденціях.
4. Висвітлити способи використання аналітичних показників фінансової звітності підприємства.

Література: [18–19; 27–34; 36–39].

Практичне заняття № 3

Тема 3. Управління грошовими потоками (2 год)

Мета: Розглянути структуру циклів стратегічного управління грошовими потоками підприємств.

Питання для обговорення:

1. Охарактеризувати основні стадії процесу управління грошовими потоками підприємства.
2. Виокремити етапи циклу стратегічного управління грошовими потоками.
3. Визначити етапи циклу оперативно-тактичного управління грошовими потоками.
4. Проаналізувати грошові потоки підприємства в поточному періоді.
5. Визначити методи оптимізації грошових потоків підприємства.

Література: [18–19; 27–34; 36–39].

Практичне заняття № 4

Тема 4. Визначення вартості грошей в часі (2год)

Мета: Визначити відмінності між концепціями майбутньої і теперішньої вартості грошових потоків.

Питання для обговорення:

Нарахування простих відсотків при короткостроковому кредитуванні.

1. Розрахунок майбутньої вартості грошового потоку методом компаундування у довгострокових фінансово-кредитних операціях.
2. Розрахунок теперішньої вартості грошових потоків методом дисконтування при виборі найбільш ефективного інвестиційного проекту, або для обґрунтування ефективності інвестування.
3. Розрахунок довгострокової фінансової ренти (ануїтету) при укладенні фінансових угод.

Література: [1; 6–7; 10–16; 18–19; 27–34].

Практичне заняття №5

Тема 5. Управління прибутком (2 год)

Мета: розглянути механізми управління прибутком, який забезпечує ефективну реалізацію цілей стратегічного розвитку підприємства та висвітлити основні етапи вироблення дивідендної політики підприємства у поєднанні з фінансовим прогнозуванням.

Питання для обговорення:

1. Розрахунок прибутку від операційної діяльності й операційних витрат.
2. Застосовуючи механізм управління формуванням прибутку від операційної діяльності, визначити ефект операційного важеля.
3. Узагальнити результати порівняння ефекту операційного важеля на прикладі кількох підприємств.
4. Розглянути послідовність формування дивідендної політики на підприємстві.
5. Проаналізувати порядок формування та розподілу чистого прибутку.

Література: [1–2; 5–7; 9–16; 18–19].

Практичне заняття №6

Тема 6. Управління активами (4 год)

Мета: засвоїти сучасні методи раціонального управління активами підприємства, при цьому формування оборотних активів розглядати у поєднанні зі стратегією їх фінансування.

Питання для обговорення:

1. Визначити оптимальне фінансове управління товарно-матеріальними запасами.

2. Використати кількісні моделі Баумоля та Міллера-Орра для знаходження оптимального розміру залишку грошових коштів.
 3. Обґрунтувати доцільність інвестицій у дебіторську заборгованість;
 4. Дати оцінку реального стану дебіторської заборгованості.
 5. Використати сучасні форми рефінансування дебіторської заборгованості в процесі її управління, такі як спонтанне фінансування, факторинг, облік векселя та форфейтинг.
 6. Визначити можливі способи розширення основних виробничих засобів (будівництво, створення, купівля, оренда, лізинг).
- Література: [18–19; 27–34; 36–39; 42; 49].

Практичне заняття №7

Тема 7. Вартість і оптимізація структури капіталу (4 год)

Мета: розглянути методи оцінки вартості та оптимізації структури капіталу

Питання для обговорення:

1. Розрахунок довгострокового кредиту банку.
2. Розрахунок балансової вартості облігацій методом рівномірної амортизації.
3. Розрахунок вартості облігацій методом ефективної ставки відсотку.
4. Розрахунок інших довгострокових фінансових зобов'язань (розподіл фінансових витрат орендаря тощо).
5. Розрахунок середньозваженої та граничної вартості капіталу.
6. Визначення ефекту фінансового важеля.
7. Формування оптимальної структури капіталу підприємства.

Література: [1; 3–7; 9–16; 18–19; 27–34; 36–39; 43; 46; 49].

Практичне заняття №8

Тема 8. Управління інвестиціями (2 год)

Мета: розглянути особливості управління реальними і фінансовими та інноваційними інвестиціями.

Питання для обговорення:

1. Розрахунок показників ефективності реального інвестиційного проекту.
 2. Розрахунок показників ефективності окремих фінансових інструментів інвестування з використанням різних моделей оцінки вартості.
- Література: [1; 5–7; 9–17; 19; 25; 27–34; 41–42; 44; 46–47].

Практичне заняття №9

Тема 9. Управління фінансовими ризиками (2 год)

Мета: розглянути проблеми управління фінансовими ризиками - однієї з найскладніших категорій, пов'язаної із здійсненням господарської діяльності та механізми їх нейтралізації.

Питання для обговорення:

1. Розглянути методи оцінки фінансових ризиків.
2. Розглянути внутрішні механізми нейтралізації фінансових ризиків.
3. Розглянути форми і види страхування фінансових ризиків.

Література: [1; 5–7; 9–16; 18–20; 22].

Практичне заняття №10

Тема 10. Аналіз фінансових звітів (2год)

Мета: розглянути основні групи фінансових коефіцієнтів з метою проведення зовнішнього фінансового аналізу.

Питання для обговорення:

1. Провести аналіз динаміки і структури майна та джерел його фінансування.

2. Розрахунок фінансових коефіцієнтів. Коефіцієнти оцінки платоспроможності. Коефіцієнти оцінки ділової активності. Коефіцієнти аналізу структури капіталу. Коефіцієнти оцінки рентабельності. Коефіцієнти оцінки ринкової активності.

Література: [9–16; 18–20; 22; 26–34; 36–39; 45].

Практичне заняття №11

Тема 11. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування (2год)

Мета: засвоїти основні методи фінансового прогнозування та планування.

Питання для обговорення:

1. Розробити план надходження і витрачання грошових коштів.
2. Скласти платіжний календар.
3. Сформуванати бюджети структурних підрозділів підприємства.

Література: [22; 23; 26–40; 43; 45; 48].

Практичне заняття №12

Тема 12. Антикризове фінансове управління підприємством (2 год)

Мета: розглянути систему фінансових методів діагностики з метою захисту підприємства від банкрутства та внутрішні механізми фінансової стабілізації підприємства.

Питання для обговорення:

1. Розглянути методи діагностики банкрутства підприємства.
 2. Ознайомитись з правовим та організаційним забезпеченням санаційних та ліквідаційних процедур.
 3. Розглянути форми та джерела фінансової санації.
- Література: [1–15; 18–20; 26–40; 43; 45; 48].

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання (3 год)

Комплексне практичне індивідуальне завдання з дисципліни «Фінансовий менеджмент» реалізується у формі розв'язуванні тестових завдань, розкритті поглиблених теоретичних завдань та практичних задач, вирішення яких потребує успішного засвоєння змісту згаданої дисципліни та отримання навиків застосування набутих знань шляхом проведення певних розрахунків, заповнення таблиць, обґрунтування необхідних висновків і пропозицій.

Вибір варіанту (КПЗ) роботи визначається викладачем курсу. КПЗ видається студенту у перші два тижні навчання та виконується упродовж семестру у відповідності до встановлених графіків, дотримання яких є необхідною передумовою допуску до здачі змістових модулів.

Виконання КПЗ є одним з обов'язкових модулів залікового кредиту з дисципліни "Фінансовий менеджмент". У процесі виконання та оформлення комплексного практичного індивідуального завдання студент може використовувати комп'ютерну техніку, зокрема програмні засоби Microsoft Excel.

Комплексне практичне індивідуальне завдання підлягає оформленню відповідно до встановлених вимог, поданню на кафедру у визначені терміни та особистому захисту перед викладачем (керівником курсу).

КПЗ з дисципліни «Фінансовий менеджмент»

Варіант I

I. Теоретичні завдання

1. Становлення та розвиток фінансового менеджменту в Україні та зарубіжних країнах.
2. Контролінг грошових потоків на підприємстві.

II. Тестові завдання

1. Фінансовий менеджмент – це:
 - а) система цілей підприємства, яких воно бажає досягти в короткостроковому періоді;
 - б) процес дослідження фінансового стану і основних результатів фінансової діяльності підприємства з метою виявлення резервів підвищення його ринкової вартості;
 - в) сукупність методичних підходів (методик) до розроблення окремих планових показників фінансової діяльності підприємства;

г) комплексна система принципів і методів розроблення і реалізації управлінських рішень щодо формування, розподілу і використання фінансових ресурсів й організації грошового обороту суб'єкта господарювання з метою досягнення оперативно-тактичних і стратегічних цілей.

2. Коли виник фінансовий менеджмент?

- а) наприкінці XVIII – на початку XIX століття;
- б) у середині XX століття;
- в) наприкінці XVI – на початку XVII століття;
- г) наприкінці XIX – на початку XX століття.

3. Базовими концепціями фінансового менеджменту є:

- а) концепція вартості грошей у часі;
- б) концепція асиметричної інформації;
- в) концепція альтернативних витрат;
- г) усі відповіді правильні.

4. Забезпечення поточної ліквідності та платоспроможності підприємства є основною метою:

- а) управління прибутком;
- б) оперативно-тактичного фінансового менеджменту;
- в) стратегічного фінансового менеджменту;
- г) фінансової політики.

5. Використання будь-якого джерела фінансування для підприємства має свою вартість – основний постулат:

- а) концепції ціни капіталу;
- б) концепції компромісу між ризиком та доходністю;
- в) концепції асиметричності інформації;
- г) концепції агентських відносин.

6. Організація фінансового управління на малому підприємстві передбачає, що:

- а) функціональна служба фінансового управління зазвичай не створюється, її функції покладаються на власників підприємства, директора і бухгалтерію;
- б) фінансова служба працює як система функціональних фінансових структурних підрозділів;
- в) функції фінансового управління здійснюють декілька фахівців;
- г) створюється двох- та трьохрівнева фінансова служба.

7. Дані про розмір і структуру доходів та витрат підприємства, які використовуються для контролю дотримання планових показників, містить:

- а) оперативна звітність;
- б) фінансова звітність;
- в) управлінський облік;
- г) статистична звітність.

8. Як називається визначення сучасної, приведеної до теперішнього часу

величини нарощеної суми капіталу?

- а) ануїтет;
- б) дисконтування;
- в) інвестування;
- г) компаундування.

9. Ієрархічна будова центрів фінансового управління підприємством ґрунтується на:

- а) розподілі функцій у структурному підрозділі;
- б) формуванні служб контролю внутрішньої та зовнішньої діяльності підприємства;
- в) диференціації за функціями управління або видами діяльності;
- г) двох- та трьохрівневій будові центрів управління.

10. Завдання забезпечення діяльності підприємства оборотним капіталом у достатньому обсязі та ефективної організації грошових потоків вирішуються у процесі:

- а) управління прибутком;
- б) оперативного-тактичного фінансового менеджменту;
- в) стратегічного фінансового менеджменту;
- г) фінансового планування.

III. Практичні завдання

Задача 1.

На основі наведених нижче даних скласти звіт про рух грошових коштів, використовуючи прямий та непрямий метод. Підприємство займається торговою діяльністю. Протягом року було здійснено ряд операцій (табл. 1.1).

Залишок коштів на рахунку підприємства на 1 січня звітного року становив 199 тис. грн., а прибуток до оподаткування за звітний рік – 878 тис. грн.

Таблиця 1.1

Фінансово-господарські операції підприємства у звітному році

№ пор.	Показник	Сума, тис. грн.
1	Придбані товари (запасів станом на 1 січня не було)	2700
2	Реалізовані товари в кредит (собівартість реалізованих товарів 2600 тис. грн.)	4200
3	Надійшло від покупців продукції	4000
4	Перераховано постачальникам за придбані товари	2650
5	Виплачена зарплата	500
6	Сплачені відсотки	22
7	Нарахована амортизація основних засобів	90
8	Сплачені різні витрати обігу (оренда, освітлення, опалення тощо)	100
9	Нарахований податок на прибуток	80
10	Придбане та оплачене устаткування	950
11	Отримана позика	220
12	Сплачений податок на прибуток	70
13	Виплачені дивіденди	87
14	Списано пошкоджені товари	10

Задача 2.

Банк „Фінансова перспектива” пропонує для пана Козаченка такі умови

розміщення вкладу у розмірі 2000 грн. Визначте найбільш привабливий варіант розміщення коштів.

1. Вклад „Ощадний”: строк 3 роки, ставка 24% річних, відсотки нараховуються один раз на рік.
2. Вклад „Прибутковий”: строк 2 роки, ставка 23%, відсотки нараховуються один раз у квартал.
3. Вклад „Капітал”: строк 2 роки, ставка 23%, відсотки нараховуються безперервно.
4. Вклад „Партнерський”: строк 1 рік, причому перше півріччя ставка становить 10% річних, кожний наступний квартал вона збільшується на 3%, відсотки нараховуються тільки на суму першого внеску пана Козаченка;
5. Вклад „Строковий”: строк 4 місяця, ставка за перший місяць становить 12% річних, а кожний наступний місяць вона збільшується на 5% з одночасною капіталізацією відсоткового доходу.

Задача 3.

Підприємство реалізує 12500 од. продукції за ціною 118 грн./од., норма прибутку 9%. Підприємство працює в межах релевантного діапазону. Структура витрат на одиницю продукції є такою: амортизаційні відрахування – 13%, заробітна плата адміністративно-управлінського персоналу – 17%, заробітна плата працівників основного виробництва – 29%, сировина – 10%, матеріали – 5%, енергоносії – 18%, інші (постійні) витрати – 8%. Спеціалісти відділу маркетингу прогнозують зменшення обсягів реалізації продукції на 32%. Як це

вплине на фінансові результати діяльності підприємства? Проведіть операційний аналіз та зробіть висновки щодо зміни фінансового стану підприємства.

7. Самостійна робота

Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни є самостійна робота, яка містить широкий набір різних видів завдань – вивчення літератури, виконання вправ, аналіз конкретних ситуацій. Це сприяє розвитку у студента нових навичок і вмінь, особливо в частині організації власної роботи, зокрема спрямованої на отримання результату. Позааудиторне навчання спрямоване на формування та здійснення реальної поведінки особи під час виконання професійних завдань.

(Денна форма навчання – 91 год)

№ з/п	Тематика	К-сть годин
1.	Опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, вивчення основних термінів і понять.	10
2.	Опрацювання законодавчої та нормативної бази (форм фінансової звітності: НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», Н(П)СБО 2 «Консолідована фінансова звітність», П(СБО) 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», Податкового кодексу тощо). Чинні нормативні документи розглядаються відповідно до кожної теми, що вивчається.	10
3.	Підготовка до практичних занять.	18
4.	Тестування.	10
5.	Контрольна перевірка особистих знань за питаннями для самостійного поглибленого вивчення та самодіагностики.	10
6.	Виконання ситуаційних завдань (у розрізі тем).	14
7.	Підготовка до поточного та модульного контролю.	15
8.	Тренінг.	4
Разом:		91

8. Тренінг з дисципліни (4 год)

Тема. Оцінка ефективності інвестиційного проекту підприємства (практичне завдання).

Мета тренінгу : активізувати студентів у навчальному процесі аналізувати основні розрахункові показники, які дозволяють оцінити можливість реалізації інвестиційного проекту, сприяють своєчасному формуванню і впровадженню певних управлінських рішень для покращення очікуваних результатів від реалізації проекту.

Завдання та структура тренінгу:

1. Скласти баланс пасивів і власного капіталу, розрахувати середньозважену вартість капіталу.
2. Проаналізувати інвестиційний проект.

3. Визначити економічну ефективність інвестиційного проекту, зробити правильний вибір.

4. Аргументувати можливість залучення коштів для інвестиційного проекту за рахунок додаткової емісії акцій.

5. Презентація результатів виконаних завдань.

6. Підведення підсумків проведення тренінгу.

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Фінансовий менеджмент» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне тестування та вибіркове опитування;
- підсумкове тестування за кожним змістовим модулем;
- реферати, есе;
- розрахункові та розрахунково-графічні роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- оцінювання результатів КПЗ;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- ректорська контрольна робота;
- підсумковий екзамен.

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Фінансовий менеджмент» визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2 (ректорська контрольна робота)	Заліковий модуль 3 (підсумкова оцінка за КПЗ, враховуючи поточне опитування)	Заліковий модуль 4 (екзамен)	Разом
20%	20%	20%	40%	100%
8 тиждень	14 тиждень	<i>Згідно наказу №275 від 25 червня 2021 року</i>		

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)

75-84	задовільно	С (добре)
65-74		D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

**11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення,
використання яких передбачає навчальна дисципліна**

№	Найменування	Номер теми
1.	Опорний конспект лекцій (електронний варіант)	1-12
2.	Завдання для практичних занять під керівництвом викладача та для самостійної роботи (електронний варіант)	1-12
3.	Завдання для виконання комплексного практичного індивідуального завдання та методичні рекомендації щодо їх виконання (електронний варіант)	1-12
4.	Індивідуальні завдання для самостійної роботи студентів (електронний варіант)	1-12
5.	Задачі та ситуаційні завдання з дисципліни «Фінансовий менеджмент» (електронний варіант)	1-12

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні:

1. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента / И. А. Бланк. – К. : Никацентр, 2011. – 1330 с.
2. Бланк И. А. Управление прибылью / И. А. Бланк. – Киев : Никацентр, 2007. – 768 с.
3. Бланк, И. А. Управление формированием капитала / И.А. Бланк. – М.: Омега-Л, Ника-Центр, Эльга, 2016. – 510 с.
4. Бланк, И.А. Управление финансовыми ресурсами / И.А. Бланк. – М.: Омега-Л, 2017. – 158 с.

5. Ван Хорн Дж. К. Основы финансового менеджмента +CD / Ван Хорн, Джеймс К., Вахович М. (Мл.) Джон. – М.: Вильямс; Издание 11-е, 2015. – 992 с.
6. Говорушко Т.А.Фінансовий менеджмент.: Підруч. – Львів «Магнолія 2006», 2018. – 344 с.
7. Ковалев В. В. Корпоративные финансы и учет: понятия, алгоритмы, показатели : учеб. пособие / В. В. Ковалев. – М. : ПРОСПЕКТ, 2017. – 880 с.
8. Ковалев В. В. Финансовый менеджмент. Конспект лекций с задачами и тестами: Учебное пособие / В.В. Ковалев. – М.: Проспект, 2015. – 508 с.
9. Ковалев В. В. Финансовый менеджмент. Теория и практика / В. В. Ковалев. – М.: Проспект, 2015. – 1104 с.
10. Коваленко Л. О. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова – К.: Знання, 2005. – 485 с.
11. Крамаренко, Г. О. Фінансовий менеджмент : підручник для ВНЗ / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна ; Дніпропетровський університет економіки та права. – Київ : Центр учбової літератури, 2016. – 518 с. : іл.
12. Лапіна І. С. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / І. С. Лапіна, О. М. Гончаренко, Г. О. Величко та інш. / за ред. І. С. Лапіної. – Одеса: Атлант, 2016. – 313 с.
13. Міжнародні стандарти фінансової звітності – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// minfin.gov.ua](http://minfin.gov.ua).
14. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : затв. наказом Міністерства фінансів України : від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13/print> 1370326239541384.
15. Національний стандарт № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» / Постанова КМУ від 10 вересня 2003 р. № 1440.
16. Нестерова С. В. Фінансовий менеджмент: практикум. Навч. посібник / С. В. Нестерова. – К.: Видавництво «Кондор», 2018. – 268 с.
17. Основы финансового менеджменту [Текст] : підручник / Є. Ф. Брігхем; пер. В. Біленький [та ін.]; Держ. нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – К. : Молодь, 1997. – 1000 с.
18. Пікус Р. В. Управління фінансовими ризиками : навч. посіб. / Р. В. Пікус. – К. : Знання, 2010. – 598 с.
19. Податковий кодекс України : від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
20. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність : Закон України : від 16.07.1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

21. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2343-12/page>.
22. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо податкової реформи: Закон України № 71-VIII від 28 груд. 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/71-19/print1392563984325008>.
25. Про інноваційну діяльність : Закон України № 40-IV від 04.07.2002 р. // Офіційний вісник України. – 2002. – № 31.
26. Про страхування : Закон України № 85/96-ВР від 17 берез. 1996 р., зі змін. та доп. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=85%2F96%E2%F0>.
27. Рогова, Е.М. Финансовый менеджмент: Учебник и практикум / Е. М. Рогова, Е.А. Ткаченко. – Люберцы: Юрайт, 2016. – 540 с.
28. Фінансовий менеджмент [Електронний ресурс]: підручник / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; [А. М. Поддєрьогін, Н. Д. Бабяк М. Д. Білик та ін.] ; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 2-ге вид., перероб. – Електрон. текст. дані. – К.: КНЕУ, 2017. – 534 [2] с. – Назва з титул. екрану.
29. Фінансовий менеджмент : навч. посібник / за заг. ред. І. О. Школьник, В. М. Кремень ; Нац. банк України, Держ. вищ. навч. закл. «Укр. акад. банків. справи Нац. банку України». – К. : Центр учб. літ., 2017. – 488 с.
30. Фінансовий менеджмент: підручник / В. П. Мартиненко, Н. І. Климаш, К. В. Багацька, І. В. Дем'яненко та ін. за заг. ред. Т. А. Говорушко. – Львів «Магнолія 2006», 2014. – 344 с.
31. Фінансовий менеджмент: методика розв'язання практичних завдань : навч. посіб. / І.Г. Ганечко, Г.В. Ситник, В.С. Андрієць та ін. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 244 с.
32. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / [Васьківська К. В., Сич О. А.] . – Львів: «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2017. – 236 с.
33. Фінансовий менеджмент: підручник / О. В. Кнейслер, О. Р. Квасовський, О. Ю. Ніпіаліді; за ред. д-ра екон. наук, професора Кнейслер О. В. – Тернопіль: Вид-во «Економічна думка», 2018. – 482 с.
34. Фінансовий менеджмент: елект. навч. посібник / І.А.Бігдан, Л.І. Лачкова, В.М. Лачкова, О.В. Жилиякова. – Х.:ХДУХТ, 2017. – 197 с.
35. Щодо застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності : Лист Міністерства фінансів України : від 06.03.2012 р. № 31-08410-07-29/5792 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.profiwins.com.ua/ru/lettersand-orders/treasury/2853-5792.html>.

36. Arnold G. Corporate financial management / G. Arnold. – London : Pitman Publishing, 1998. – 1050 p.
37. Brigham E .F. Fundamentals of Financial management / E .F. Brigham. (6th edition). – N. Y. : the driden press 1992. – 950 p.
38. Brealey R. A. Principles of Corporate Finance / R. A. Brealey, S. C. Myers. (6th edition). – Mc Graw Hill, 2003.
39. Madura J. International Financial Management / J. Madura. (7th edition). – Southwestern Pub. Co., 2002.

Додаткові:

40. Бердинець М. Д. Фінансовий менеджмент у малому бізнесі [текст] навч. посіб. / М. Д. Бедринець, А. В. Сурженко. – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 352 с.
41. Гитман Л. Основы инвестирования / Л. Гитман, М. Джонк ; пер. с англ. – М. : Дело, 1999. – 1008 с.
42. Дамодаран А. Инвестиционная оценка: Инструменты и методы оценки любых активов / А. Дамодаран; пер. с англ. 2-е изд. исправл. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2005. – 1341 с.
43. Синки Д. Финансовый менеджмент в коммерческом банке и в индустрии финансовых услуг / Д. Синки. – М.: Альпина Паблишер, 2016. – 1018 с.
44. Фабоцци Ф. Управление инвестициями / Ф. Фабоцци; пер. с англ. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 932 с.
45. Фінансовий аналіз : навч. посібник / І. О. Школьник [та ін.] ; за заг. ред. І. О. Школьник ; Держ. вищ. навч. закл. «Укр. акад. банків. справи Нац. банку України», Каф. фінансів. – К. : Центр учб. літ., 2016. – 368 с.
46. Хиггинс Р. Финансовый менеджмент: управление капиталом и инвестициями / Р. Хиггинс; Пер. с англ. А.Н. Свирид. – М.: Вильямс, 2013. – 464 с.
47. Шарп Ф. Инвестиции / Ф. Шарп, Г. Александр, Д. Бейли; пер. с англ. – М.: ИНФРА-М 1997. – 1024 с.
48. Этрилл П. Финансовый менеджмент и управленческий учет для руководителей и бизнесменов / П. Этрилл. – М.: Альпина Паблишер, 2016. – 648 с.
49. Copeland T. Valuation: Measuring and Managing the Value of Companies / T. Copeland, T. Koller, J. Murrin. Second Edition. – N. Y., John Wiley & Sons, Inc., 1995. – 558 p.